

Prekmurske skrinje.

Foto: Tomislav Vrečič, Murska Sobota, 20. 6. 2014.

RAZSTAVA PREKMURSKIH, GORENJSKIH IN BITOLSKIH SKRINJ V POMURSKEM MUZEJU MURSKA SOBOTA

Letošnja razstava o skrinjah je nastala s sodelovanjem treh muzejev: Pomurskega muzeja Murska Sobota, Gorenjskega muzeja iz Kranja in NU Zavod in muzej Bitola. Skupna tema so ženitovanjske skrinje, ki jih v svojih zbirkah hranijo omenjeni muzeji. Gorenjski muzej iz svoje etnološke zbirke predstavlja bogate kose poslikanega pohištva; največ je skrinj, pa tudi nekaj zibelk, omar, zidnih omaric in stenskih ur. Ob koncu 18. in v 19. stoletju so kmečko pohištvo poslikavali in krasili v baročnem stilu, in iz tega časa so razstavljene skrinje. Skrinje so uporabljali za shranjevanje obleke, živila in drugo, bile pa so tudi nadomestek klopi (za sedenje) in postelj (za spanje). Poslikane skrinje so najpogosteje naročali za balo in vanjo zložili zvitek platna, perilo, gospodinjske potrebščine, osebne predmete ali žito in jih z vozom slovesno pripeljali na bodoči dom neveste. Za Gorenjsko so značilne različne slikarske/podobarske delavnice, ki so krasile pohištvo. Avtorica razstave je mag. Tatjana Dolžan Eržen.

V Pomurskem muzeju Murska Sobota hranimo 28 različnih ženitovanjskih skrinj, ki so tudi na ogled na tej razstavi. Največ je tesanih skrinj, ne samo iz Prekmurja, temveč tudi iz Medžimurja. Po terenskem pregledu in raziskavi skrinj, ki jih hranimo v muzeju, bi lahko rekli, da so za »prekmurske« skrinje značilni oblika nog in pasovi ponavljajočih se (3–7) rozet. Številne rozete in ravne noge razlikujejo »prekmurske« skrinje od drugih na panonskem kulturnem območju zaradi tega, ker je takšnih skrinj v Prekmurju največ. Najstarejša ohranjena tesana skrinja s strehastim pokrovom je iz leta 1839 s Kobilja. Razstavljene so tudi mizarске skrinje, *tulipanoš lade*, pisano poslikane z značilnim motivom tulipana, in manj poslikane skrinje, najstarejša domnevno iz Slovenskih goric z letnico 1787. Posebna je mizarско izdelana skrinja s cvetličnim motivom na prednji stranici in z dvema dovršenima cvetovoma tulipana z letnico 1827 iz Doline pri Lendavi. To je dozdej najstarejša datirana skrinja (ljudski izdelek iz

Prekmurja); letnica pa tudi spodbija hipotezo, da so tesane skrinje v Prekmurju starejše od mizarско izdelanih skrinj. Prvotna funkcija skrinje in njen pomen (bala kot oblika sklepanja družinskih in družbenih vezi) sta že zdavnaj izginila. Utopično bi bilo pričakovati njuno vrnitev v stari obliki. Pa vendarle bi lahko rekli, da se vračanje vrednosti skrinje v družbo pojavlja v novi preobleki – kot primerek vrhunskega okrasja ljudske umetnosti, ki krasí zidove sodobnih hiš. Zato na razstavi lahko vidimo tudi primer aplikacije: uničeno skrinjo oziroma njene ostanke (prednja okrašena deska), vstavljeno v okvir, ki kot sodobna slika/instalacija krasí sodoben dom. Ob razstavi je izšla tudi publikacija na 110 straneh. Avtorica razstave je Jelka Pšajd.

Ženitovanjske oziroma nevestine so tudi bitolske skrinje, ki so predstavljene na panojih in s tremi kakovostnimi manjšimi replikami skrinj. Gre za podeželske in mestne skrinje (*kovcegi, kaseli*) ter potovalne skrinje (*sanduci*); na podeželju so preprostejše, v mestih pa je notranjost skrinj obložena z usnjem in tkanino. Tudi na bitolskem območju poznajo tesane skrinje, to so podeželske skrinje nevest, med njihovim bogatim okrasjem pa ni ponavljajočih se rozet. Avtorica razstave je mag. Meri Stojanova. Tako bitolske skrinje sklepajo celoten namen projekta – na enem mestu, v Pomurskem muzeju Murska Sobota, videti in spoznavati podobnosti pomurskega, gorenjskega in bitolskega prostora.

Literatura

DOLŽAN ERŽEN, Tatjana: *Skrinja za nevesto. Poslikano pohištvo na Gorenjskem*. Kranj: Gorenjski muzej, 2011.

PŠAJD, Jelka: *Škrinje so se ohranile, ljudje so pa že davno odšli. Skrinje v zbirki Pomurskega muzeja Murska Sobota*. Murska Sobota: Pomurski muzej Murska Sobota, 2014.

STOJANOVA, Meri: *Nevestinski soništa*. Bitola: NU Zavod i muzej Bitola, 2012.

* Jelka Pšajd, univ. dipl. soc. kult. in etnol. in kult. antrop., višja kustosinja, Pomurski muzej Murska Sobota, 9000 Murska Sobota, Trubarjev drevored 4, jelka.psjajd@pomurski-muzej.si.